

GEHEIM Riedsútstel

It Debat	: 27 februari 2025
Agindapunt	: 3
Status	: Opiniërend
Program	: Programma 7 – Duurzaamheid
Eardere behandeling	: Iepen Poadium 11 februari 2025
Portefúljehâlder	: Mevr. B. van Zandbergen
Amtner	: Dhr. J. Melessen
Taheakke	: 1. GEHEIM Bevindingenverslag frank e works 2. GEHEIM Adviesrapport Straatman Koster 3. GEHEIM Brief gebiedscoöperatie Skûlenboarch
Saak- en stiknûmer	: Z2024-03040 / S2025-00004

Underwerp

Participeren in zonnepark Skûlenboarch

Koarte ynhâld

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft de ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn. Het realiseren van een decentraal energiesysteem voor opwekking van hernieuwbare energie is hiervoor een belangrijke bouwsteen. Met onze ANNO-buurgemeenten wordt, als uitwerking van de ANNO III agenda, de bestuursopdracht 'onderzoek eigen opwek energievoorziening' voorbereid als vervolg op de eind maart 2024 opgeleverde 'regio analyse'. Wij brengen hiermee de verschillende sporen in beeld ('wat houdt het in') en onderzoeken dit op haalbaarheid. De bestuursopdracht zal in de komende maanden verder worden uitgewerkt en uitgevoerd. De resultaten daarvan zullen naar verwachting in het derde kwartaal van 2025 beschikbaar zijn voor verdere bestuurlijk-politieke behandeling en besluitvorming.

De tijd heeft ons echter ingehaald. Op 26 maart 2024 is een brief ontvangen van de Coöperatie Energzyk Skûlenboarch U.A. (hierna: de gebiedscoöperatie'). De gebiedscoöperatie doet een verzoek tot ondersteuning van lokaal eigendom en vraagt de gemeente mogelijkheden te onderzoeken om financieel te participeren en/of mede-eigenaar te worden van het drijvende zonnepark Skûlenboarch. Locatie is een oude zandwinningsplas die deels in de gemeente Tytsjerksteradiel (11ha) en deels in gemeente Achtkarspelen (11ha) ligt. Dit project met een opwekkingscapaciteit van circa 44 Mw staat garant voor een jaarlijkse CO2-besparing van ca. 16.000 kg. Daarnaast zal de productie van groene energie voldoende zijn om te voorzien in de energiebehoefte van ca. 12.000 huishoudens.

Ried : 27 februari 2025
Punt : 3
Side : 2

Alle vergunningen c.a. zijn verleend en de huidige eigenaar, Groen Leven/BayWa, heeft het (nog te realiseren) park voor een beperkte tijd exclusief aangeboden aan de gebiedscoöperatie. Die tijd is inmiddels formeel verstreken zodat het park nu ook aan andere belangstellende investeerders kan worden aangeboden. Dit laat onverlet dat er nog steeds de mogelijkheid is voor de gemeente Tytsjerksteradiel om in te stappen, maar aangezien de realisatie van het park vertraagd is, moet hier dan niet te lang mee worden gewacht. Aanvankelijk was het de bedoeling dat het park in het derde kwartaal van 2025 zou worden opgeleverd en in bedrijf zou worden gesteld. Nu is het eerste kwartaal van 2026 in beeld. Dat betekent dat de planning kritisch begint te worden omdat de toegekende SDE++ kan komen te vervallen als het park pas na 1 mei 2026 operationeel is. Dit houdt waarschijnlijk ook in het vervallen van de senior lening of slechtere financieringscondities door een hoger risicoprofiel op de kasstromen.

De reden van de vertraging is dat Groen Leven/BayWa pas de realisatie van de netaansluiting in opdracht wil geven zodra het park verkocht is en de financial close (met de eindgebruiker) bereikt is. Gezien de huidige verwachte planning zou dit betekenen dat de netaansluiting pas in het eerste kwartaal van 2026 opgeleverd kan worden en dus het park ook dan pas operationeel kan zijn. Het risico van te laat opleveren ligt bij Groen Leven/BayWa en ook eventuele financiële schade en gevolgschade is afgedekt. Echter, 1 mei 2026 is wel een heel kritische datum omdat de gevolgen van later operationeel zijn dan die datum fundamenteel en significant zijn. Hierover zullen dan ook nog nadere afspraken moeten worden gemaakt, mocht de gemeente besluiten financieel te participeren. Het besluit om al dan niet, onder voorwaarden, financieel te participeren moet dan ook zo vroeg mogelijk genomen worden om ruimte te bieden deze nadere afspraken vorm te geven. Vooralsnog koersen wij daarom op besluitvorming in de vergadering van maart 2025.

Wij hebben de vraag van de gebiedscoöperatie serieus opgepakt door uitgebreid te laten onderzoeken wat de eventuele mogelijkheden zijn om als gemeente te kunnen participeren in het zonnepark met als doel zoveel mogelijk 'lokaal eigendom' te verkrijgen (bevindingenverslag frank e works; bijlage 1). Daarbij hebben wij ook de juridische aspecten laten onderzoeken (adviesrapport Straatman Koster; bijlage 2). Conclusie is dat er mogelijkheden zijn: de businesscase ziet er gezond uit, de risico's zijn te overzien, de financiële positie van de gemeente biedt ruimte en alle juridische 'tûkelteams' zijn goed te ondervangen. Op 11 februari 2025 wordt uw raad hier in een besloten extra Iepen Poadium uitgebreid over geïnformeerd. De volgende stap is nu om de raad via dit opiniërende voorstel verder richting te laten geven en vervolgens met een besluitvormend voorstel een definitief standpunt in te laten nemen. De casus is technisch uitgezocht en voorbereid door het college; het is nu aan de raad om politiek verder richting te geven.

Geheimhouding

Op grond van artikel 87 Gemeentewet is door ons college met een beroep op het bedrijfsbelang zoals genoemd in artikel 5.1 lid 1 onder c en het financiële belang van zowel de gemeente als van de gebiedscoöperatie zoals genoemd in artikel 5.1 lid 2 onder b, f en i van de Woo, geheimhouding opgelegd ten aanzien van dit voorstel en de bij dit voorstel behorende bijlagen.

De geheimhouding geldt totdat de geheimhouding door uw raad opgeheven overeenkomstig artikel 89 lid 4 Gemeentewet. Wij leggen uw raad samen met het besluitvormende voorstel nog een voorstel tot opheffing van de geheimhouding voor.

Foech fan de ried / kolleezje

De vraag of het financieel en juridisch *kan* is met de onderzoeken naar de business case en de juridische positie wel beantwoord; de vraag of de gemeente *wil* participeren in lokale energie-opwek is echter een principiële, politieke vraag. Leidt het publieke belang van de (lokale) energievoorziening ook tot een publieke taak hierin of moet de gemeente dit juist aan de markt en de Mienskip overlaten?

De raad is hierbij als kaderstellend orgaan aan zet. Met deze opiniërende vergadering vraagt het college de raad hier verder richting aan te geven. Afhankelijk van de uitkomsten van deze behandeling komt het college vervolgens in maart 2025 met een besluitvormend voorstel. Dit kan een investerings- of financieringsvoorstel zijn, maar ook een voorstel om niet te participeren in het zonnepark Skûlenboarch.

Taljochting

In het Nederlandse Klimaatakkoord is afgesproken dat we ernaar streven dat wind- en zonprojecten voor 50% in lokaal eigendom komen. Lokaal eigendom is een belangrijk middel om draagvlak voor de energietransitie te versterken, want hiermee blijven de baten van een project in de regio en profiteert de directe omgeving ervan. Het streven naar 50% lokaal eigendom is een einddoel van een open en transparant proces. Bij het zonnepark Skûlenboarch dreigt dit niet te lukken, omdat de gebiedscoöperatie de financiering niet rond krijgt. Als de gemeente in dit geval niet financieel participeert, dan lopen wij het risico dat de baten grotendeels uit het gebied c.q. de gemeente naar investeerders op afstand wegvloeien en de directe omgeving wel de lasten ervaart. Hoe cruciaal is in dit geval met andere woorden de rol van een gemeente?

Om tot een goede afweging te komen, hebben wij een aantal vragen aan de raad die wij hierbij graag bij u in discussie brengen. De eerste en belangrijkste vraag die wij ons als gemeente moeten stellen is de vraag of het hier een gemeentelijke taak betreft. Leidt het publieke belang van de energievoorziening ook tot een publieke taak? Het college heeft naar aanleiding van de vraag van de gebiedscoöperatie de financiële en juridische (on)mogelijkheden onderzocht vanuit de gedachte dat energie een nutsvoorziening is. Wij realiseren ons echter ook dat er, mocht besloten worden financieel te participeren, hier sprake is van nieuw beleid. Het is dan ook aan de raad om aan te geven of wij als gemeente de lokale duurzame energievoorziening als publieke taak zien en daarom bereid zijn te investeren in het zonnepark Skûlenboarch.

Vraag 1:	Moet de gemeente Tytsjerksteradiel financieel participeren in het zonnepark Skûlenboarch om lokaal eigendom veilig te stellen en daarmee het publieke belang van de (lokale) energievoorziening in dit geval als publieke, gemeentelijke taak zien?
----------	---

De tweede vraag gaat over de rol van de gemeente, mocht besloten worden financieel te participeren in zonnepark Skûlenboarch. Daar zijn in principe twee mogelijkheden voor: de gemeente als financier en de gemeente als investeerder (eigenaar). Het college heeft, mocht besloten worden financieel te participeren, voorkeur om te investeren. In totaal is hier een bedrag van € 12,5 miljoen mee gemoeid.

Door eigenaar te zijn, kan de gemeente invloed uitoefenen op de locatie, inrichting en exploitatie van lokale energie-opwek. Dit zorgt ervoor dat de opwek beter aansluit bij de lokale behoeften en wensen. Als de gemeente investeert, dan verkrijgt de gemeente als producent van (hernieuwbare) energie ook een strategische positie in het afstemmen van het lokale aanbod en de vraag naar energie. Dit kan bijdragen aan een goed werkend

elektriciteitsnetwerk (verminderen netcongestie, onbalans, etc.) wat essentieel aan het worden is voor lokale bedrijven én inwoners. Daarbij kan de gemeente vanuit deze positie actief sturen en inzetten op aanvullende maatregelen zoals bijvoorbeeld de inzet op de vorming van een energie hub.

Vraag 2:	Als besloten wordt financieel te participeren in het zonnepark Skûlenboarch moet de gemeente dan optreden als financier of als investeerder?
----------	--

De derde vraag gaat over eventuele precedentwerking. Als wij besluiten te investeren in het zonnepark Skûlenboarch, betekent dit dan niet dat wij dit ook in andere parken zouden moeten doen? Wij vinden van niet.

Het wel of niet investeren in zonnepark Skûlenboarch zien wij vooral als een voortraject dat onlosmakelijk verbonden is met de bestuursopdracht waar momenteel aan gewerkt wordt. In de bestuursopdracht staat de principiële vraag of de energievoorziening een publieke taak is, en of dit op termijn bijvoorbeeld zou moeten leiden tot het oprichten van een gemeentelijk warmtebedrijf, centraal. Een eventueel besluit om te investeren in Skûlenboarch is wat ons betreft dan ook geen definitief 'JA, hier zijn wij van'. Net zo goed als een eventueel besluit om niet te investeren geen definitief 'NEE, hier zijn wij niet van' is. Het besluit over Skûlenboarch geeft richting aan de vraag hoe college en raad van Tytsjerksteradiel in de wedstrijd staan om regie te nemen en te investeren in de transitie naar een nieuw decentrale energiesysteem waar lokale opwek en levering de basis vormen. Het traject daarna, het opdracht geven tot de bouw van het park, de aanpak van het gebied eromheen, de exploitatie en het regelen van de governance etc., zien wij ook als traject dat mede input kan leveren voor de uitwerking van de bestuursopdracht.

Door gespecialiseerde bureaus en banken is aan de voorkant uitvoerig onderzocht of businesscase gezond is, of de juridische en financiële risico's behapbaar en te mitigeren zijn en hoe andere gemeenten ons zijn voorgedaan in dergelijke trajecten. Met deze insteek houden we de route open om zonnepark Skûlenboarch als een interessant eerste project te kunnen bestempelen bij een 'JA, hier zijn wij van'. Aan de andere kant houden we de mogelijkheid open om dit project weer af te stoten indien de raad bij de behandeling van de bestuursopdracht besluit dat de gemeente de lokale duurzame energievoorziening niet als publieke taak ziet.

Financiële analyse

Uit onze eigen financiële analyse komen de volgende conclusies en aandachtspunten naar voren:

- De businesscase kent een bescheiden positief rendement
- Op de begroting heeft de participatie de eerste 20 jaren een nul-effect, daarna zal er op deze participatie verdiend worden
- De solvabiliteit zal dalen door te gaan participeren. Ook na deze participatie zal de gemeente nog ruim nieuwe projecten kunnen financieren, waarbij de impact van deze nieuwe investeringen op de financierbaarheid van de gemeente bepaald wordt door het rendement van deze nieuwe projecten.
- Het participeren in een dergelijk project past momenteel niet binnen het treasury statuut en de nota verbonden partijen. Deze kunnen door de raad uiteraard in gewijzigde vorm worden vastgesteld zodat participatie wel mogelijk is
- Deze participatie betreft nieuw beleid en zou normaliter bij de kadernota integraal worden afgewogen

Daarnaast worden de volgende risico's onderkend:

- o Eventuele ontmanteling van het park is kostenneutraal meegenomen in de businesscase
- o Er is gerekend met een energieprijs die de komende jaren licht zal stijgen, deze prijs is geverifieerd door een extern bureau, maar blijft afhankelijk van vraag en aanbod
- o Er wordt uitgegaan van 100% afname van energie door OVEF, dit is nog niet helemaal zeker
- o Onzeker is nog of er gerekend moet worden met dividendbelasting

Vraag 3: Als besloten wordt te investeren in het zonnepark Skûlenboarch, moet dit dan als een traject worden gezien dat vooruitloopt op de bredere discussie over dit onderwerp die voorzien is in het derde kwartaal van 2025 en betekent dit dat de raad tot die tijd geen andere investeringen in (lokale) projecten rond energie-opwek wil doen?

De vierde vraag gaat over het betrekken van het lokaal initiatief, de gebiedscoöperatie. Als de gemeente besluit het totaal benodigde bedrag te investeren, en daarmee feitelijk eigenaar wordt van het park, dan heeft zij in principe ook 100% van de aandelen in handen. Daarmee is feitelijk invulling gegeven aan het streven naar tenminste 50% lokaal eigendom: de gemeente kan immers ook gezien worden als 'lokale partij'.

Lokaal eigendom van energie-opwek betekent verder ook de financiële baten van die opwek ten goede komen aan de lokale gemeenschap. Investeert de gemeente 100% van het benodigde kapitaal, dan komen de baten in principe *alle* inwoners van onze gemeente toe. Het is vervolgens aan de gemeenteraad om te besluiten hoe die baten besteed zullen worden. Die kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden voor andere duurzame projecten of om de lokale economie te versterken. Maar ook om wegonderhoud te plegen of het maatschappelijk voorzieningenniveau in de afzonderlijke dorpen op peil te houden. De democratische legitimatie van de besteding van de baten is met de gemeente als investeerder met andere woorden gewaarborgd.

De gebiedscoöperatie kan niet zondermeer een aantal aandelen verkrijgen, tenzij daar een marktconforme vergoeding tegenover staat (om ongeoorloofde staatssteun te voorkomen). De gebiedscoöperatie kan natuurlijk wél mee investeren en/of de mogelijkheid geboden worden zich op een later moment 'in te kopen' tot een percentage van maximaal 49%. Deze mogelijkheid zou dan ook kunnen worden geboden aan de rest van de Mienskip zodat in principe iedereen kan profiteren van de opbrengsten van het zonnepark; de gemeentelijke overheid moet echter altijd een meerderheid van de aandelen in handen hebben om afspraken te kunnen maken met de OVEF over de afname van stroom in het kader van het 'zelflever model'. De mogelijkheid om zich in te kopen, bijvoorbeeld door een vorm van crowdfunding op te zetten, versterkt het draagvlak, doet recht aan de inspanningen van de gebiedscoöperatie rond de realisatie van het zonnepark Skûlenboarch én beperkt de risico's voor de gemeente.

Vraag 4: Als besloten wordt te investeren in het zonnepark Skûlenboarch, moet de gebiedscoöperatie en/of de Mienskip dan de mogelijkheid worden geboden zich in te kopen tegen een marktconform tarief tot maximaal 49% van de aandelen of wil de raad dan ook voor 100% eigenaar blijven?

De vijfde en laatste vraag gaat over het betrekken van de gemeente Achtkarspelen en de overige ANNO-gemeenten. Het zonnepark Skûlenboarch ligt voor de helft in de gemeente Achtkarspelen. De gebiedscoöperatie heeft haar verzoek om financieel te participeren in eerste aanleg dan ook aan beide colleges voorgelegd. Het college van Achtkarspelen heeft ervoor gekozen om de vraag vooralsnog niet nader te onderzoeken: zij kiest er daarmee voor om niet te participeren. Het college van Achtkarspelen heeft zich inmiddels echter wel over de businesscase laten informeren en de deur lijkt dus niet helemaal gesloten te zijn. Voor ons college voelt het wat vreemd om eventueel te investeren op het grondgebied van een andere gemeente, maar wij vinden ook dat wij onze beslissing daar niet van mogen laten afhangen. Gelet op het gegeven dat de helft van het zonnepark in Achtkarspelen ligt, willen wij hen echter wel de mogelijkheid bieden zich te zijner tijd, net als de gebiedscoöperatie, 'in te kopen' in het gemeentelijk deel van de aandelen.

Gelet op de ANNO samenwerking en de bestuursopdracht (ANNO III) vinden wij verder dat ook de gemeenten Dantumadiel en Noardeast-Fryslân deze mogelijkheid zouden moeten krijgen. Dit sluit aan bij onze aanvraag in het kader van de Regio Deal waarin ondermeer is aangegeven dat wij in gezamenlijkheid projecten beogen te ontwikkelen gericht op o.a. netcongestie en een lokaal energiesysteem.¹ Uiteindelijk zouden alle vier de gemeenten idealiter als gelijke partners in dit project moeten opereren.

Vraag 5: Als besloten wordt te investeren in het zonnepark Skûlenboarch, moet de overige ANNO-gemeenten dan de mogelijkheid worden geboden zich als gelijke partners in te kopen tegen een marktconform tarief?

Burgum, 30 januari 2025,

Het college van burgemeester en wethouders van Tytsjerksteradiel,

secretaris,

burgemeester,

dhr. drs. J. Krul

dhr. drs. L.J. Gebben

¹ 'Propositie Regio Deal Noordoost-Fryslân 2025-2030', p. 9